

A pódiumfalán kívül egy további fal az É-i oldalon maradt meg, a 4. századi utcaszint magasságáig. Korábban egyértelműnek látszott, hogy 4. századi csatorna húzódott itt, amit a fal É-i oldalán egy darabon mutatkozó fal is megerősíteni látszott. Nem zárva ki annak lehetőségét, hogy a 4. században ezt a falat valóban csatornához használták fel, a fal kötőanyaga és alapozási mélysége alapján azonban kétségtelen, hogy a templom-periódusból való. Közvetlenül a pódiumfal elfordulása után, ez is D felé fordul el, de az első nagy pillér vonalánál tovább nem folytatódik. A templom teljes hosszúságában jó állapotban megmaradt, tájolása kissé eltér a templométól. Értelmezéséhez további, keleti irányú feltárása szükséges. Ha valóban a templomhoz kapcsolódik, a teret határoló kerítésként értelmezhető.

A templom nyugati egyharmadát feltáró ásatás a későbbi korszakok rombolásai ellenére – a pronaosból a cellába nyíló ajtó kivételével – legtöbb részletében meghatározható volt (kerítőfal, pódium, a teljes pronaos és annak belső tere egy alapzattal). A kutatás a Traianus-kori épületet tárta fel, a 2. század végi helyreállítás egyelőre csak a járósínt emelésében figyelhető meg. A templom már a jelenlegi feltártságában is Pannónia legnagyobb római temploma.

FITZ JENŐ

298. Tápióság, Szecsői utca 57.

(Pest megye) B, A, Á, Kk

Gödörásás közben edényt találtak, majd tovább bővítve a gödröt, kb. háromnegyed részben egy hamvasztásos temetkezés edényeit. Bejelentés nyomán november 3–4-én befejeztük a Hatvani kultúra szórthamvas sírjának feltárását. Az ÉNy-DK-i tengelyű, kb. 145 × 120 cm-es, 75–77 cm mély sírgödör É-i, nagyobbik felében 17 edény helyezkedett el. Egy nagyméretű és két kisebb amfora, nagy fazék, korsó és 3 kis bögre a sírfenéken, egy plasztikus díszű kisebb fazék kb. 15 cm-rel a fenék fölött, négy tál és egy korsó az amforák vállain, egy fedővel fedett tál a legnagyobb amfora, egy bögre az egyik kisebb amfora szájában. A déli sírrészben kb. 80 × 40 × 14–16 cm-es kupacban találtunk égett embercsontokat (hamu és faszén nélkül), a D-i saroknál két kisebb bögre (Hatvani kultúra és Mészbetétes edények kultúrája) a hamvak DK-i végénél.

A telek DNy-i felén, a sír közelében bronzkori, avar, Árpád-kori és késő középkori edénytöredékeket gyűjtöttünk. Munkatársak: Gál Krisztián egyetemi hallgató, Gera Ágnes, Dinnyés Dóra technikusok.

DINNYÉS ISTVÁN

299. Tengőd, Bati-rét

(Somogy megye) Kő

1999. március 15-én végeztem bejárást. A halmok már nem láthatók, a szántás pusztíthatta el azokat. Egy

helyütt félig szétszántott középkori (16–17. század) objektumot figyeltem meg sok patics és cserép mellett kevés tégladarab található kb. 4 × 2 m-es területen. A lelőhely a Répás-kúti dűlőben is megtalálható, de a cserepek zömét a Bati-réten találtam.

NÉMETH PÉTER

300. Tihany, Óvár

(Veszprém megye) B, V, LT, Á

Feltárást végeztem a lelőhelyen (MRT 2. k. 45/13. lelőhely) Glück Ferenc 05/67. hrsz-ú telkén.

A próbaásatás eredménye alapján a kelta korban elplanírozott lakóterület képe bontakozott ki, ezért elsősorban a készülő pince helyét tartottam fontosnak megásni. A feltárás azonban a vártnál sokkal gazdagabb leletanyagot adott, a késő bronzkori és a kora vaskori megtelepedés nyomait is sikerült megtalálni.

A feltárás módszere: a hatalmas területen célszerűnek tartottam kutatóárkokkal felderíteni a települési szituációt.

A tervezett pince helyét (10 × 5 m) teljes felületen feltártam. Mintegy 1,5 m mélységig fekete, köves, homogén talajt találtam, amiben az ÉNy-i negyedben 0,5 m mélységben kőrétegek húzódtak. A szelvény déli egyharmadán megtaláltuk a szálkőzetet, benne cölöplyukakkal. Az északi kétharmadon eltávolították a felső laza kőlapokat, és egy sárga murvás, erősen ledöngölt felületet nyertek, melyben 1,5 és 2 m átmérőjű, kerek, szabályos, igen mély gödrök voltak beásva. A gödrökben gazdag leletanyagot (La Tène C korút) találtunk. A szelvény közepén kirajzolódott egy élére fordított négyszög alakú beásás, melyet a középső gödör vágott. A négyzet két sarka 1-1 cölöplyuk volt, és az objektumot szürke, kis köves, döngölt föld töltötte ki. Az egész rendszer egy fakonstrukciót alkotott, mely a sáncmű része lehetett.

A telek belseje: A telek ÉNy-DK irányban lejt, a humuszréteg vastagsága nem haladja meg a 30 cm-t (kivéve a sánc közelében, ahol eléri az 1 m-t). Ez alatt közvetlenül elérjük a szálkőzetet. A vízszintes vagy ferde kőlapok alatt murvás réteg következik, mélyebben pedig sárga agyagban szabályos kőrétegek. Minden árokban találtunk települési nyomokat: cölöplyukakat 30–50 cm átmérővel, ezek 20 cm-nél ritkán nyúlnak mélyebbre a szálkőzetbe, aljuk általában lapos volt; hatalmas gödröket – részben méhkas alakú késő bronzkoriaikat, részben hengeres falú, egyenes aljú kelta koriakat. A kőlapok helyenként mesterségesen elegyengetettnek tűnnek – járdaként, padlóként szolgáltak. Feltártunk továbbá egy kora vaskori házrészletet: sárga padlót, rajta vörösre égett omladékkal. Padlóréteget másutt csak töredékeiben sikerült megfigyelni.

A leletanyag igen bőséges: Urnamezős kultúra, Hallstatt D és La Tène D kerámia, továbbá rengeteg állatcsont. A fémanyag azonban szegényes: 1 db bronztű, 1 vas tokos eszköz és néhány későbbi korba

sorolható tárgy (pl. nyílhegy). Találtunk néhány darab tűzkövet is.

Előkerült még az őskoriakon kívül egy Árpád-kori fazéktöredékeket tartalmazó objektum is.

A feltárást a NKÖM finanszírozta.

Munkatárs: Marton Erzsébet, konzulens: Ilon Gábor.

REGENYE JUDIT

301. Tihany, Óvár, őskori földvár

A részletes jelentést lásd a 63–70. oldalon.

(Veszprém megye) B, LT

NOVÁKI GYULA – UZSOKI ANDRÁS

302. Tihany, Sajkod

(Veszprém megye) Rő

Tihany-Sajkodban kiásott és még nem betemetett gázvezeték árkában, több helyen római kori településre utaló edény- és téglatöredékeket, habarcsos kőszakaszokat figyeltünk meg. A Seregély utca Mályva utcától K-re eső szakaszán kidobott, nagyméretű tufa kőlapok egy megbolygatott római kori sírra utalnak. A sír helye kideríthetetlen. A Seregély utcában, a Mályva utcától Ny-ra eső szakaszon, a saroktól nem messze egy háztetőszerűen lefedett, részben elbontott kőlapos, római sírt találtunk, amelyben egy-két csonttöredéken kívül egyéb lelet nem került elő. A rendelkezésre bocsátott munkásokkal kitesztítettük a sírt, a régész elvégezte annak dokumentálását.

ÁCS ATTILA – SZÉNÁSY ZSOLT – LIPPAI JÁNOS –

DR. PALÁGYI SYLVIA

303. Tiszalúc, Sarkad

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, R, Sza, Kö

A jelenleg folyó kutatásoknak elsődleges célja, hogy feltárjuk a középső újkőkori (Kr. e. 6. évezredi) falu még fellelhető temetkezéseit. Az 1999. évben az átkutatott terület megközelítette az 500 m²-t, amelyről összesen 3 őskori (1 rézkori és 2 középső újkőkori) temetkezés maradványa került elő. Az újonnan előkerült sírokkal együtt 13-ra emelkedett a lelőhely Alföldi vonaldíszes kultúrához tartozó temetkezéseinek a száma. A feltárt felületen oszlophelyek, omladék és padlómaradványok figyelemre méltó mennyiségben kerültek elő. A cölöpmennyiség és elosztás alapján bizonyosra vehető, hogy több újkőkori házat lehet majd rekonstruálni. A házak közvetlen szomszédságában hatalmas méretű (átlagban 8–10 m hosszú, 4–6 m széles, 1,5–2 m mély) hulladékkal teli gödrök sorakoztak, amelyekből kettőt teljesen, egyet részben sikerült feltárni. Reményeink szerint alkalmasak lesznek az újkőkori település mindennapi életének, megélhetési és környezeti viszonyainak vizsgálatára, mivel kerámiában, eszközanyagban, állatcsontban és növényi maradványokban bővelkedtek.

A középső újkőkori emlékek mellett több szarmata és középkori objektumot is feltártunk.

E központi lelőhelytől kb. 200–250 m-re északra lévő kisebb dombon kutatáselvényeket nyitottunk. Az itteni munkálatok rézkori (Hunyadihalmi csoport) házmaradványokat és hulladékgyödröket eredményeztek.

Konzulense Patay Pál.

ORAVECZ HARGITA

304. Tiszapüspöki, Karancs, Háromág-dűlő:

kora bronzkori áldozati gödör és kora vaskori épület

A részletes jelentést lásd a 47–64. oldalon.

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) U, R, B, V

CSÁNYI MARIETTA – CSEH JÁNOS – TÁRNOKI JUDIT

305. Tizzasüly, Dudi

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) Sza

Tizzasüly Dudi nevű határrészén, a településtől távol D-re, Tizzasüly–Jászládány–Besenyszög határszögletben a Besenyszögre vezető műúttól K-re lévő csatornától tovább K-re, kb. 200 m-re, a gázvezeték nyomvonalának 27,5–27,6 km-e között, kb. 80 × 50 m-es területen igen szórványos római kori szarmata megtelepedésre utaló nyomokat találtunk. A munkaárok kiásása után a profilokban a lelőhelyen értékelhető régészeti objektumot nem tudtunk megfigyelni.

DR. MADARAS LÁSZLÓ

306. Tizzasüly, Györgyele-dűlő

(vagy Sebes-éri-dűlő)

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) Ó, Sza, Á

Tizzasülytől Ny–DNy-ra, a falutól távol a besenyszögi határ közelében, a Tizzasülyre vezető műúttól É-ra kb. 300–400 m-re, a Sebes-ér vagy Györgyele-ér által körbefolyt lapos kiemelkedés közepén, a gázvezeték nyomvonalának 30,3–30,6 km-e között, 300 × 100 m-es területen átlagos intenzitású telepjelenségekre utaló leleteket találtunk az őskorból és a szarmata időszakból. A nyomvonal 30,9–31,1 km-e között, kb. 200 × 50 m-es területen Árpád-kori cserepeket gyűjtöttünk, mennyiségük átlagos telepjelenségekre utal. Mindkét helyen a munkaárok kiásása után a profilokban a lelőhelyen értékelhető régészeti objektumot nem tudtunk megfigyelni.

DR. MADARAS LÁSZLÓ

307. Tolna, Mözs, Icsei-dűlő

(Tolna megye) U, R, B, Ge

Az S-9-es gyorsforgalmi út leletmentő ásatásán 1995-ben és 1996-ban többek között egy 5. századi germán temetőt és ugyanazon közösség településének jó részét tártuk fel. 1999-ben a nyomvonalhoz déli irányban csatlakozóan a telepnek újabb két házat és 12 gödrét bontottuk ki. Így a feltárt 5. századi hat-cölöplyukas házak száma 15-re, a gödrök száma közel 50-re nőtt.